

Art ist kuku nu ut

Indrek Grigor

Tartu kunstikuu „ART IST KUKU NU UT ” 9. I – 29. II .Ülikoolilinna sessijärgselt uimasel ja festivalinduse seisukohalt kõige ebasobivamas kliimas, kui keegi omal algatusel mingit suurüritust ei hakkaks korraldama, kummitab Tartut linnavalitsuse plaanimajanduslik ettevõtmine kunstikuu. Selles kontekstis tundub selle aasta festivali metafoorseks maskotiks valitud monstrum dr Frankensteinini enam kui kohane, samas aga on nimetatud teaduslik-fantastilise perverssusega üritusse toodud ka positiivne programm: on ju selle koletu tegelase näol tegemist surnust äratatuga. Korraldajate särasilmne entusiasm ongi vast ainus asi, mis praegust kunstikuu eelnenuist eristab. Y-galerii tahtis Kunstikuu ise korraldada ja korjas eelmise Kunstikuu jooksul agarasti allkirju oma kandidatuuri toetamiseks. Ja nii see läkski. Aga kõige muu osas on Kunstikuu nagu Kunstikuu ikka.

Tänavune kunstikuu torkab silma: sellises mahus välireklaami ei ole saanud Tartus ükski teine kultuurisündmus. Sellega seoses levib ka irooniline kuulujutt, et kui eelmine aasta olla eelarve pooleks jagatud, et pool reklaamile ja ülejäänule eest sisulist programmi, siis see aasta olla peakorraldaja Kaisa Eiche jaganud eelarve pooleks, et pool läheb tema väljanägemisele ja ülejäänule eest võib kunstikuu teha. Ja ka vastupidi: senistele korraldajatele on ette heidetud enesepromo, Y-galerii või siis pigem Kaisa Eiche püüab aga funktsioneerida kuraatorina. Selles väites on oma tera: Tartu kõrgem kunstikool organiseeris rahvale kunstiõpet ja korraldas õpilasnäitusi, Tartu kunstimuseumi korraldatud kunstikuu keskne sündmus oli padumuseumaalne näitus „Kunst mittekuuseumidest”, Tartu Kunstnike Liit üritas kunstnikke toetada ja korraldas kunstimesi.

Kuid mille poolest Y-galerii siin ikkagi teisiti toimib? Olenemata sellest, et Y-galerii puhul on tegemist Tartu ülikooli galeriiga, on see vaba institutsionaalsest rõhumisest, mistõttu on keskele kohale sattunud galerist kui persoon. Nii ei saa Y-galerii korraldatava kunstikuu keskendatu kuraatoripositsioonile vaadelda millegi muu kui enesereklaamina. Aga olenemata sellest, et tahaksin sapiselt muiata „midagi ei ole muutunud”, on kuraatori soovis midagi korda saata veider jõud ja peab ütleva, et avalask Kunstimaja näituste komplekti näol oli võimas, vaatamata sellele, et kunstikuu kava seisukohalt oli tegemist pigem juhusega. Otsapidi valgusfestivaliga seotud prantslase Bernard Murigneux' valguskulptuurid Tartu raekoja platsil ja õnnestunud välireklaam on, olgu või alateadlikult, toonud kunstikuu iga tartlaseni. Kuid kas kunstikuu on selle tõttu ka elavam? Vist mitte. Ja kas peaks või saakski? Ennekõike on ju tegemist ruumitäitega linna festivalikalendris, üritustega, mida vägisi korraldatakse ajal, kui keegi rohujuure tasandil ei taha midagi teha: seega on kunstikuu juba oma olemuselt koolnu, keda kunstlikult elus hoitakse.

Teiselt poolt annab see siiski alust ja põhjust nii mõnekski ettevõtmiseks, mis muidu jääks piisava meediakära puudumise tõttu jõuetuks või üldse korraldamata. Paraku on korraldajate vahetumisest ja neile programmi koostamisel jäetud pea piiramatust vabadusest tulenevalt väga vähe traditsiooniga üritusi. Tegelikult tulebki meelde vaid üks: Erkki Luugi eestvedamisel peetav rahvusvaheline konverents, seegi on kavas alles teist aastat. Aga just traditsioonilisi üritusi oleks tarvis, et kunstikuu kuidagigi koos hoida. Sellist menu nagu kevadpäevade paadirallil ei saa ilmselt ühelgi kunstikuu ettevõtmisel kunagi olema. Aga kas peakski? Pigem on või saab selle eesmärgiks olla põhjuse andmine kunstist rääkimiseks ja kirjutamiseks. Seda on üritanud ka seekord agarasti korraldada Lemmit Kaplinski kunstikriitika töötubade sarja „Kriitikavabrik” näol. Ootus, et väga kidura eelarvega festivaliga õnnestub Tartu muuta Emajõe Veneetsiaks, mida näib ootavat Tartu Postimehe kultuuritoimetaja Raimu Hanson, jääbki soovunelmaks.

Aga et kuue aasta jooksul, mil Tartu kunstikuud korraldatud on, ei ole välja kujunenud traditsioonidega tugevat programmi, teeb põhjendatult murelikuks ja skeptiliseks. Kui üldse miski, siis traditsioon, mis ei põhine vaid sundrahastamisel, on mehhanism, mis Frankensteinini vereringe käigus hoiaks. Kunstikuu korraldamise alused tuleks põhjalikult ümber vaadata. Ma ei arva, et linna rahastamisele peaks lisanduma ka linna korraldamine, aga kuivõrd iseorganiseerumine ei ole siiani püsivaid tulemusi andnud, tuleks siiski otsida toimivamat lahendust.